

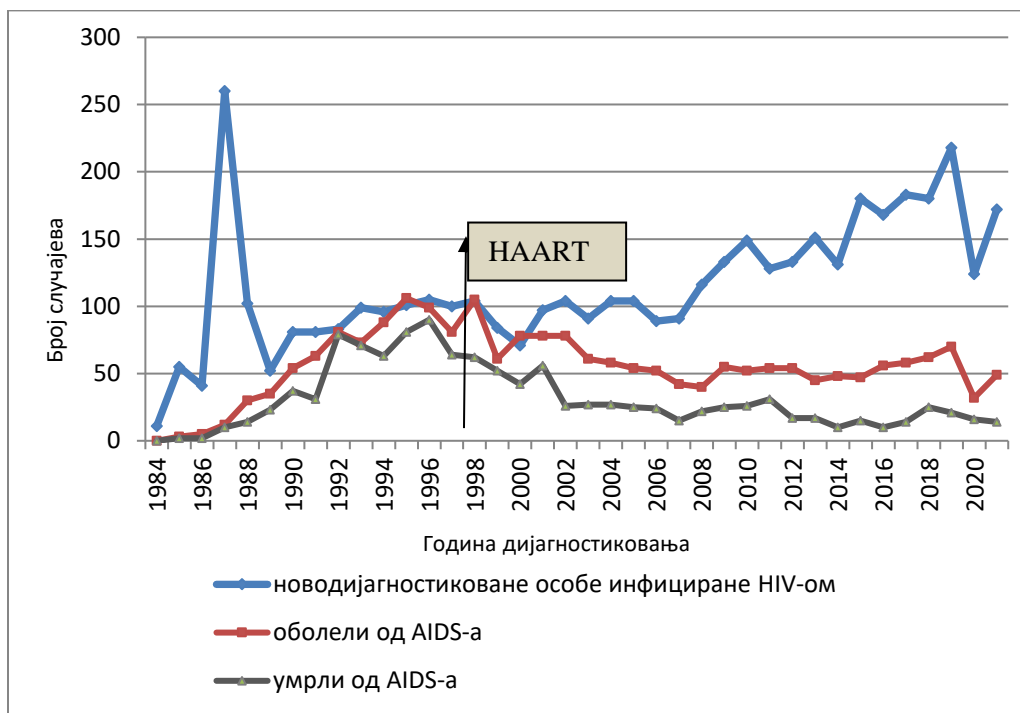
Епидемиолошке детерминанте HIV инфекције и AIDS-а у Републици Србији крајем новембра 2022. године

- Према подацима Института за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут” од почетка епидемије, 1985. године, до 27. новембра 2022. године у Републици Србији су регистроване 4524 особе инфициране HIV-ом, од којих су 2152 особе оболеле од AIDS-а (48% свих регистрованих HIV позитивних особа), док је 1336 особа инфицираних HIV-ом умрло (1192 од AIDS-а, а 144 од болести или стања која нису повезана са HIV инфекцијом).
- Град Београд је најтеже погођен епидемијом, али и највећи број особа се тестира у Београду.
- У периоду јануар–новембар 2022. године дијагностиковане су и пријављене 152 особе инфициране HIV-ом, што је за четвртину више него у истом периоду прошле године (120 особа), али је за 13% мање у поређењу са истим периодом 2019. године (175 особа).
- Међу дијагностикованим HIV+ особама у овој години код 33 особе је дијагностикован клинички AIDS, шест особа је умрло од AIDS-а (слично у поређењу са истим периодом 2021. године), а за три особе је пријављено да су умрле од болести које нису повезане са AIDS-ом.

Од 1997. године високоактивна антиретровирусна терапија (HAART) је доступна и бесплатна у Републици Србији, тј. сви трошкови лечења иду на терет Републичког фонда за здравствено осигурање за све здравствене осигуранике. Од 2008. године лечење HIV инфекције је децентрализовано, односно реализује се на Клиници за инфективне и тропске болести при Клиничком центру Србије у Београду, у Клиничком центру Војводине у Новом Саду, Клиничком центру у Нишу, а од 2009. године и у Клиничком центру у Крагујевцу. У периоду 2003–2021. године регистровано је седмоструко повећање особа инфицираних HIV-ом на лечењу комбинованом антиретровирусном терапијом (2289 особа крајем 2021. према 330 особа крајем 2003. године), што је условило да се од 2000. године региструје значајна редукација оболевања и умирања од AIDS-а (графикон 1).

С друге стране, од 2000. године региструје се и у нашој земљи пораст броја дијагностикованих особа инфицираних HIV-ом, при чему је у периоду 2012–2021. године дијагностиковано 1640 особа инфицираних HIV-ом, што је за 48% више него у периоду 2002–2011. године када је дијагностиковано 1109 особа инфицираних HIV-ом. Овај пораст је свакако и резултат промоције значаја добровољног, поверљивог и бесплатног саветовања и тестирања на HIV, као и веће доступности ове услуге у здравственим установама, али и ван здравствених установа у заједници, посебно за особе са ризичним понашањем из кључних популација под повећаним ризиком од HIV-а.

Графикон 1. Број регистрованих HIV позитивних особа, оболелих и умрлих од AIDS-а у Републици Србији у периоду 1984–2021. године

Према званично доступним подацима у Србији је крајем 2021. године живело 3045 особа којима је дијагностикована HIV инфекција, а процењује се да у нашој земљи још 550 особа није знало да је инфицирано HIV-ом. Знајући да HIV инфекција може дуги низ година протичати без икаквих знакова и симптома, једини начин да се открије HIV инфекција је да се особа која је имала неки ризик тестира на HIV. Свако тестирање на HIV треба да буде добровољно и поверљиво, уз обавезно саветовање пре и после тестирања, а у циљу пружања правих и стручних информација потребних да се донесе одлука да ли је прави тренутак за тестирање, али и да се препозна стварни ризик тј. ризично понашање које је особа практиковала или које и даље упражњава и да идентификује личне могућности за превенирање инфицирања HIV-ом у будућности. С друге стране, инфициране особе имају могућност да одмах по дијагностиковању HIV инфекције, без обзира на тренутни имунолошки и вирусолошки статус, започну лечење HIV инфекције које даје одличне резултате, како у свету тако и у нашој земљи. Захваљујући терапији HIV инфекција је хронично стање са којим се може квалитетно и дуго живети, али само уколико се правовременим и адекватним лечењем контролише репликација HIV-а.

Од 152 дијагностиковане особе инфициране HIV-ом у периоду од јануара до 27. новембра 2022. године, 62 особе су из Београда (41%), 56 је из Војводине (37%), а нешто мало више од петине је из осталих округа централне Србије (34 особе, тј. 22%). Регистровано је 18 пута више мушкараца у односу на жене (144 мушкараца и осам жена). Већина дијагностикованих HIV позитивних особа је узраста 20–49 година (134 особе тј. 88%),

односно скоро свака трећа особа је узраста 20–29 година (44 особе тј. 29%). Најмлађа особа којој је дијагностикована HIV инфекција има 22 године, а најстарија 70 година. У односу на начин трансмисије, код 115 особа HIV је пренесен сексуалним односом без кондома (98% свих пријављених случајева са познатим начином трансмисије) од којих је 100 мушкарца који су пријавили ризичне сексуалне односе са другим мушкарцима – МСМ (86% свих особа са познатим начином трансмисије). Регистроване су и две особе које инјектирају дроге а којима је дијагностикована HIV инфекција. У истом периоду за 35 особа није пријављен начин преноса HIV-а. У анализираном временском периоду свака пета дијагностикована HIV позитивна особа је свој HIV+ статус сазнала у стадијуму клинички манифестног AIDS-а (33 особе тј. 22%), скоро половина особа код којих је дијагностикована HIV инфекција је била без икаквих симптома и манифестних знакова HIV инфекције (67 особа тј. 44%), а код 36 особа HIV инфекција је дијагностикована убрзо након заражавања (24%). Као и ранијих година, скоро половина особа инфицираних HIV-ом (43%) које су дијагностиковане током ове године и за које је био доступан податак о броју CD4 лимфоцита (n=141) откривена је у стадијуму значајно нарушеног имунолошког система (тзв. „касни презентери” са бројем CD4 лимфоцита мањим од 350 ћелија/mm³). Ово указује да се и поред доступног добровољног, поверљивог и бесплатног тестирања на HIV праћеног саветовањем пре и после тестирања, у ИЈЗ/ЗЈЗ у 24 града у Републици Србији током целе године, као и у заједници, значајан удео особа инфицираних HIV-ом не тестира благовремено. То смањује могућност успешног лечења у циљу контроле HIV инфекције, односно спречавање оболевања и умирања од AIDS-а, као и превенције преношења HIV-а на друге особе.

Од 33 пријављене особе оболеле од AIDS-а у периоду јануар–новембар 2022. године, 31 су мушкарци. У Београду је регистровано 10 случајева оболевања од AIDS-а (30%), док је на територији Војводине нотирано 13 случајева AIDS-а (39%). Највише оболелих од AIDS-а регистровано је у узрасној групи 30–49 година (23 особе тј. 70%), али је оболевање регистровано и код четири особе доби 20–29 година, односно узраст оболелих се кретао у опсегу од 24 до 70 година. По пријављеном начину трансмисије 15 особа оболелих од AIDS-а (45,5% свих случајева) је регистровано међу особама које су инфициране HIV-ом незаштићеним сексуалним контактом, од којих је 11 МСМ (73% од свих оболелих са пријављеним начином трансмисије), а за 18 особа начин трансмисије HIV-а није пријављен.

Од укупно регистрованих шест особа умрлих од AIDS-а у периоду јануар–новембар 2022. године, две особе (71%) су из Београда, а остале су са територије Средњебанатског, Колубарског, Рашког и Нишавског округа. Сви умрли су мушкарци узраста од 25 до 68 година, од којих су две особе пријавиле хетеросексуални начин трансмисије. Смртни исходи регистровани су унутар месец дана од тренутка дијагностикованог носилаштва анти-HIV-антитела и оболевања од AIDS-а у 2022. години.